

Eduskunnan hallintovaliokunta

HE 207/2022 eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Pohjois-Savon ELY-keskuksen lausunto

Pohjois-Savon ELY-keskus pitää esitettyä uudistusta lähtökohdiltaan hyvänä. Uudistus tuo mahdollisuuden rakentaa palvelut asiakkaiden näkökulmasta uudella tavalla toimivaksi kokonaisuudeksi. Uudistusta on perusteltu sillä, että kunnat tuntevat alueensa asukkaat, yritykset ja palvelut hyvin, minkä myötä työllistyminen tehostuu. On kuitenkin tärkeää, että uudistukselle asetetut tavoitteet ja sen perustelut pysyvät keskiössä valmistelun edetessä, jotta muutoksesta ei tule vain valtavasti yhteisiä resursseja kuluttava uudelleen järjestely.

Pohjois-Savon ELY-keskus haluaa kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin

1. Tukeeko uusi työvoimapalvelujen palvelujärjestelmä optimaalisesti osaavan työvoiman saatavuutta

Pidämme perusteltuna esitettyä 20 000 henkilön työvoimapohjaa (huomioiden perustellut poikkeamiset pääsäännöstä). Työvoimapalvelujen tuloksellisuus ja asiakaslähtöisyys toteutuu parhaiten, kun palvelut pystytään tuottamaan laadukkaasti ja vaikuttavasti. Palvelujen järjestämisen kannalta mitä pienemmäksi alue menee sitä kalliimmaksi ja hankalammaksi myös kattavan palvelutason järjestäminen ja tuottaminen menee.

Pohjois-Savon 19 kunnasta tällä hetkellä vain yksi kunta (Kuopio) täyttää työvoimapohjavaatimuksen. Pohjois-Savo ei ole toiminnallisesti yhtenäinen työssäkäyntialue, vaan työpaikkakeskittymät ovat keskittyneet ns. viitostien varteen. On erittäin todennäköistä, että maakuntaan syntyy useita työllisyysalueita.

Nykyisessä palvelujärjestelmässä yritysten ja työnantajien palvelut on järjestetty alueellisesti niin, että ne tukevat henkilöasiakkaiden nopeaa työllistymistä ja työnantajien nopeaa työvoiman saantia.

Osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi on Suomen työvoimapalveluissa panostettu paljon työnantaja- ja yrityspalveluihin. Nämä yrityspalvelut tukevat laajemmin valtion yrityspalvelukokonaisuutta

23.1.2023

ja tällä hetkellä käytetään yhteistä Kasvu-CRM – tietojärjestelmää, jotta yrityspalveluita tuottavat eri organisaatiot saavat tiedon eri yrityspalveluita. Näin yrityksille voidaan taata saumaton palvelu. Kansainvälisten vertailujen näkökulmasta ei ole olemassa vertailukohtaa tilanteesta, jossa työllisyyspalvelujen yrityspalvelut siirrettäisiin kuntiin. Eli tällaisesta ei ole muissa maissa kokemuksia. Tämä vaatii erityistä huomiota. Muissa maissa työnantajapalveluja usein koordinoidaan yli kunta- tai yksikkörajojen, alueellisesti tai keskitetysti.

Yritysten ja työnantajien näkökulmasta työvoiman alueellinen liikkuvuus ja pendelöinti ovat tärkeä tekijä osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa. **Uudistuksessa jää avoimeksi, miten suuria valtakunnallisia työnantajia voidaan palvelujärjestelmässä palvella tehokkaasti, kun palvelut on järjestetty paikallisesti. Suurilla työnantajilla voi olla työvoiman lisäys- tai vähentämistarpeita eri puolella Suomea nopealla aikataululla.** Tällainen malli on käytössä esimerkiksi Tanskassa, jossa valtiolla on valtakunnallinen työnantajien rekrytointipalvelu, joka koordinoi paikallisten toimijoiden rekrytointiprosesseja silloin, kun kyse on valtakunnallisista työnantajista tai laaja-alaisista rekrytointitarpeista.

Uudistuksessa tulisi arvioida vaikutuksia elinkeinoelämän työvoiman saannin näkökulmasta ja pohtia käyttöön mittaria, jotta vaikutuksia voidaan arvioida.

2. Mahdollistaako uudistus palvelujärjestelmän optimoinnin

Se, miten työvoimapalvelut on järjestetty kokonaisuutena, on merkittävä tekijä, kun pohditaan työ- ja elinkeinopolitiikan tavoitteita.

Uudistuksessa julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirrettäisiin työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että palveluita tuottaa nykyään pääosin 15 TE-toimistoa, niin jatkossa palveluita tuottaa vähintään kolminkertainen määrä kuntia/työllisyysalueita.

Valtiolla säilyisi viimekätinen vastuu työvoimapalvelujärjestelmän valtakunnallisesta toimivuudesta sekä muutamien kriittisten toimintojen järjestäminen. Tehokas, toimiva ja tarkoituksenmukainen palvelurakenne tarvitsee valtakunnallisesti keskitettyjä toimintoja. Tällaisia ovat mm. työvoimapolitiittisten ohjelmien suunnittelu, työvoimapalveluita koskeva tilastointi ja rekisteröinti, sekä tiedonkeruun suunnittelu ja kehittäminen sekä asiakasportaalien luominen ja ylläpitäminen.

On selvää, että palvelujen järjestämisen hajauttaminen tuo omat riskinsä, kun taas kuntien ekosysteemin hyödyntäminen tuo palvelujen järjestämiseen hyötyjä. Jo tässä vaiheessa keskustellaan, että palvelujen järjestämiseen suunnitellut resurssit eivät tule riittämään. Tämän vuoksi on tärkeää punnita tarkkaan, mitkä ovat sellaisia tehtäviä, jotka kannattaa tuottaa valtakunnallisesti hyödyntämään koko työvoimapalvelujärjestelmää. Esityksen mukaan tällaisia toimintoja olisivat

23.1.2023

mm. yhteiset ja yhtenäiset tietojärjestelmät ja tiedolla johtaminen. Yhteinen valtakunnallinen tietojärjestelmä tarvitaan maan tasoisen luotettavan ja yhtenäisen työnvälitystiedon ylläpitämiseksi. Ilman tätä tietoa ei valtio-, eikä politiikkatasolla ole mahdollisuuksia arvioida järjestelmän toimivuutta, eikä sen kehittämistarpeita. Tämän lisäksi yhteisen valtakunnallisen tietojärjestelmän ylläpito ja kehittäminen säästää yhteisiä resursseja merkittävästi. **Olennaista on, että kunnat ovat mukana kehittämistyössä ja sitoutuvat vahvasti tietojärjestelmän käyttöön sekä muihin valtakunnallisesti keskitettyihin palveluihin ja yhteisiin tavoitteisiin.**

Ei ole tarkoituksenmukaista, että kunnat tai työllisyysalueet käynnistävät päällekkäisten tai muutoin omien järjestelmien tai palveluiden kehittämisen ja toteutuksen uudistuksen tullessa voimaan.

3. Onko kunnan palveluekosysteemillä riittävät toimintaedellytykset?

Uudistus mahdollistaa kunnan ekosysteemin hyödyntämisen uudella tavalla, kun saman järjestäjän alla ovat työllisyys, kunnan koulutus- ja elinkeinopalvelut. Sosiaali- ja terveystieteiden siirto hyvinvointialueille jatkaa kuitenkin tilannetta, jossa yksi merkittävä toimija asiakkaiden kokonaisvaltaisen palvelun järjestämisessä on eri toimijalla. Suuri osa työttömistä asiakkaista on pitkään työttömänä olleita; koko maan tasolla 46 %, Pohjois-Savossa 48 % ja Uudellamaalla 51 %. Usealla em. asiakasryhmään kuuluvalla asiakkaalla on kokonaispalvelun tarve, jossa hänen eri palvelunsa tulisi sovittaa yhteen, kuten sosiaali-, terveys- ja työllisyyspalvelut. **Uudistuksen puutteena on, että hyvinvointialueilla ei ole vastaavasti kuin kunnilla kannusteita panostaa työllisyysnäkökulmasta asiakkaidensa palveluun.**

4. Miten työllisyyspalvelujen tulosohejaus ja valvonta on järjestetty?

Alla on ote hallituksen esityksestä (s. 1).

Valtiolla olisi viimekätinen vastuu työvoimapolitiikan järjestelmän valtakunnallisesta toimivuudesta. Työ- ja elinkeinoministeriö ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kävisivät säännöllisesti työvoimapolitiikan järjestämisestä vastuussa olevien kuntien ja kuntayhtymien (työvoimaviranomaisten) kanssa alueelliset yhteistyö- ja seurantakeskustelut. Jos työvoimaviranomaisen kyky järjestää työvoimapolitiikkaa olisi heikentynyt pidempiaikaisesti, asiasta voitaisiin käynnistää neuvottelumenettely. Viime kädessä valtioneuvostolla olisi toimivalta päättää uudesta työllisyysalueesta. Lisäksi valtioneuvosto asettaisi hallituskausittain työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteyteen asetettaisiin työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta. Aluehallintovirastolla olisi toimivalta valvoa työvoimaviranomaisten toiminnan lainmukaisuutta.

23.1.2023

Työllisyyspalvelujen tulosohtaus- ja valvonta on uudessa mallissa moniulotteinen.

Esimerkiksi ELY-keskuksilla on ollut merkittävä rooli alueellisesti työmarkkinoiden toimivuuden edistämässä ja TE-toimistojen ja alueellisten TE-palvelujen ohjaamisessa. Jatkossa tämä tehtävä on alueellisten yhteistyö- ja seurantakeskustelujen käyminen. Tämä tehtävä tullaan järjestämään ilman, että ELY-keskuksella on pääsyä työvoimarekisteritietoihin. Näin ollen ELY-keskuksella on hyvin rajalliset mahdollisuudet analysoida työmarkkinoiden muutoksia ja tilannetta. Uudistuksessa nämä keskeiset mahdollisuudet siirtyvät pääosin kunnille tai KEHA-keskukselle.

Työllisyyden edistäminen on keskeinen aluekehittämisen työkalu. Työllisyyspolitiikassa onnistumisella on suuri merkitys alueiden kehittymiseen. **Kysymme, että onko alueiden kehittämisen näkökulmasta pohdittu, kenen vastuulla on alueellisen työllisyyden, työvoiman saatavuuden ja työelämän kehittämisen tehtäväkokonaisuus, ja onko sen edistämiseen olemassa riittävät, tosiasialliset, toimintaedellytykset uudistuksen jälkeen?**

Vastuualueen johtaja (va),
Elinkeinot-vastuualue

Jan Blomberg

Ylitarkastaja

Minna Koljonen

Tämä asiakirja KEHA/1600/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/1600/2023 har godkänts elektroniskt

Blomberg Jan 23.01.2023 09:42

Koljonen Minna 23.01.2023 09:30